

המלחמה באיראן בעיני מוסקבה: סיכונים, הזדמנויות ולקחים אסטרטגיים

בת חן דרויאן פלדמן וארקדי מיל-מן | 16 במארס, 2026 | גיליון 2113

המערכה הצבאית שפתחו ארצות הברית וישראל נגד איראן בסוף פברואר 2026 מציבה את מוסקבה בפני מציאות אסטרטגית חדשה. איראן מהווה עבור רוסיה שותפה חשובה, גם אם אינה בעלת ברית במלוא מובן המילה. מאמר זה בוחן כיצד מפרשת מוסקבה את המערכה, אילו לקחים היא מפיקה ממנה ומהן ההשלכות הצפויות על רוסיה כתוצאה מהמלחמה.

המלחמה באיראן טומנת בחובה סיכונים משמעותיים עבור רוסיה. מבחינת הקרמלין, אחד התרחישים המדאיגים ביותר הוא האפשרות של ערעור יציבותו של המשטר האיראני או אף קריסתו. עבור מוסקבה, איראן אינה רק שותפה אזורית אלא חלק ממערך רחב יותר של מדינות המתנגדות להגמוניה המערבית, ושעמן מבקשת רוסיה לעצב סדר בינלאומי חלופי. לפיכך, החלשתה או נפילתה של הרפובליקה האסלאמית עלולה לגרום לפגיעה קשה במחנה האנטי-מערבי ולהיתפס כהישג אסטרטגי של ארצות הברית ובעלות בריתה. זאת ועוד, קריסתה של איראן תביא ליצירת לחץ גאו-אסטרטגי נוסף על רוסיה בדרום הקווקז - בהמשך למעורבותה של ארצות הברית בפתרון הסכסוך בין ארמניה לאזרבייג'ן.

עם פרוץ המלחמה מיהרו ברוסיה לגנות את ארצות הברית וישראל, ולאחר שהתברר כי המנהיג העליון עלי חמינאי נהרג, החריפו בכירי הממשל הרוסי את טון הביקורת. הנשיא ולדימיר פוטין הביע תנחומים והגדיר את האירוע ["כרצח שבוצע תוך הפרה צינית של נורמות המוסר האנושי והמשפט הבינלאומי"](#). משרד החוץ הרוסי [פרסם](#) הודעה ב-1 במארס כי הידיעה התקבלה במוסקבה בזעם ובעצב עמוק. וסילי נבנזיה, נציגה של רוסיה באו"ם ציין כי חרף נכונותה של טהראן להשתלב בתהליך הדיפלומטי, היא ספגה ["סכין בנב"](#). באמצעות הדגשת הפגיעה בריבונות איראן ובהפרת המשפט הבינלאומי מבקשת מוסקבה למסגר את האירועים כחלק משחיקת הנורמות הבינלאומיות, ולהציג את עצמה כמגינת עקרונות הריבונות מול ההתנהלות האמריקאית.

במקביל לגינויים הפומביים ניסתה מוסקבה לפעול בזירה הדיפלומטית במטרה למצב את עצמה כגורם מעורב במשבר. בימים הראשונים לאחר פרוץ הלחימה קיים פוטין שיחות טלפון עם מנהיגים באזור, ובהם נשיא איראן מסעוד פזשכיאן וכן מנהיגי מדינות המפרץ אשר נפגעו מתקיפות איראניות באותה עת, ערב הסעודית, קטאר, בחריין ואיחוד האמירויות. בנוסף, פוטין הציע גם לווינגטון לסייע בתיווך עם איראן, אך טראמפ דחה בציניות את הפניה באומרו ש"[עדיף אילו היה מסייע להביא לסיום את מלחמת רוסיה-אוקראינה](#)", כפי שהגיב ביוני 2025 במהלך מבצע "עם כלביא". לצד המגעים הדיפלומטיים עם מנהיגי האזור פעלה מוסקבה גם בזירה המוסדית הבינלאומית. לבקשת הנציגות הרוסית בווינה כונסה ב-2 במארס ישיבה מיוחדת של מועצת הנגידים של הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית (סבא"א), שעסקה בסיכונים הנובעים מתקיפות על מתקנים גרעיניים. ב-11 במארס רוסיה אף ניסתה לקדם במועצת הביטחון של האו"ם טיוטת החלטה הקוראת לכל הצדדים להפסיק

מיד את הפעילות הצבאית ולהימנע מהסלמה נוספת, אך ההצעה לא התקבלה. עם זאת, התקבלה הצעה של בחריין לגנות את התקיפות האיראניות, לאחר שרוסיה וסין בחרו להימנע בהצבעה ולא הטילו וטו.

לצד החשש מהשלכות גאו-אסטרטגיות שליליות מבחינת רוסיה, במוסקבה ניכר חשש מפגיעה בתחנת הכוח הגרעינית בבושהר. חשש זה נובע בעיקר מהמשמעויות הפוליטיות והמעשיות של פגיעה בפרויקט הדגל של שיתוף הפעולה הגרעיני עם איראן. הפגיעה עלולה לא רק להסב הפסד כלכלי ולפגוע באחד מעמודי התווך של היחסים בין מוסקבה לטהראן, אלא גם לסכן אזרחים רוסים העובדים באתר ולערער את אחד ממוקדי ההשפעה המרכזיים של רוסיה בתחום האנרגיה במזרח התיכון. בעוד במבצע "עם כלביא" ביוני 2026 הצהיר פוטין כי [נתניהו וטראמפ הבטיחו](#) שלא ייפגעו הצוותים הרוסיים בבושהר, כעת לא התפרסמו הבטחות דומות. יתרה מכך, [רוסיה פנתה לישראל בטענה](#) כי זו היא תקפה בסמיכות לכור בבושהר וכך העמידה את הצוותים הרוסיים בסכנה מוחשית.

לצד הדילמות בכח ובפועל הכרוכות במלחמה מבחינת רוסיה, גלומות בה גם שורת הזדמנויות. המלחמה מסיטה את הקשב הבינלאומי ואת המשאבים המערביים הרחק מהחזית באוקראינה. מעבר לכך, חוסר היציבות האזורי והחשש משיבושים באספקת נפט כבר החלו לשרת את האינטרס הכלכלי הרוסי. מוערך [שהכנסותיה עולות בעוד כמה וחמישים מיליון דולר](#) ביום. בתקופה שבה רוסיה נתונה במצוקה תקציבית ובקושי ממשי לממן את המלחמה באוקראינה, עליית מחירי האנרגיה עשויה להיות יכולה להפוך חבל הצלה עבורה. המתיחות במפרץ אף מחזקת את מעמדה כספקית אנרגיה עבור סין. בעוד שנתבי האספקה מהמפרץ פגיעים לאיומים ביטחוניים, הייצוא הרוסי לסין נשען על תשתיות יציבות יותר, שאינן תלויות בנתיבי שיט ובמצרי הורמוז. יתר על כן, ניסיונותיו של טראמפ למנוע עלייה חדה במחירי הנפט עשויים, באופן פרדוקסלי, להיטיב עם רוסיה, לאחר [שהכריז על הקלות](#) מסוימות במשטר הסנקציות על מכירת נפט במטרה לייצב את השוק.

לצד ההזדמנויות הכלכליות שמזמן המשבר, נמשך במהלך המערכה שיתוף הפעולה הביטחוני בין רוסיה לאיראן. [מקורות אמריקאיים מסרו](#) כי רוסיה נחלצה לעזור לאיראן וסיפקה מודיעין שנועד לסייע לה בתקיפת נכסים צבאיים של ארצות הברית במזרח התיכון, לאחר שארצות הברית פגעה בתקשורת הלוויינית האיראנית. אף שלא פורסמו דיווחים על אודות העברת מודיעין רוסי בנוגע לישראל, סביר להניח כי שיתוף פעולה מודיעיני מסוג זה לא הוגבל אך ורק לגבי ארצות הברית. זאת ועוד, [רוסיה מסייעת לאיראן ביישום טקטיקות מתקדמות להפעלת כטב"מים](#) שנוסו ופותרו במהלך המלחמה באוקראינה.

ההתפתחויות במערכה השתקפו גם בשיח התקשורתי ברוסיה. בימים הראשונים שלאחר התקיפה האמריקאית-ישראלית ניכרו באמצעי התקשורת ובדברי מומחים רוסיים הלם ואי-ודאות, ששיקפו את התחושות בממשל הרוסי. עצם חיסולו של מנהיג המדינה נתפס כתקדים חריג והעלה שאלות לגבי עתידו של המשטר האיראני ואף אפשרות לקריסתו המהירה. אולם ככל שהתברר כי המשטר ממשיך לתפקד וכי איראן מצליחה להגיב צבאית, השתנה הטון בפרשנות הרוסית. הדיון בשאלת הישרדות המשטר פינה את מקומו לנרטיב מוכר יותר, המדגיש את מגבלות הכוח האמריקאי, את עמידותה של איראן מול הלחץ הצבאי ואת הסיכונים האסטרטגיים שמהלך כזה עלול ליצור עבור ארצות הברית עצמה. מגמה זו באה לידי ביטוי גם במסרים הרשמיים של הקרמלין. במכתב ברכה ששיגר פוטין למוג'תבא ח'אמנאי לאחר בחירתו למנהיג העליון, הודגש ביטחון שהמנהיג החדש "ימשיך בכבוד את

דרכו של אביו". הדגשה זו משקפת את האינטרס הרוסי להציג את חילופי ההנהגה באיראן כהמשך ישיר של הקו הקיים, לא כנקודת שבר העלולה לערער את יציבות המשטר ואת שיתוף הפעולה בין מוסקבה לטהראן.

המשבר באיראן עורר במוסקבה דיון גם אשר למשמעויותיו עבור רוסיה. בולט במיוחד [ניתוח](#) של איוון טימופייב, מנכ"ל המועצה הרוסית לענייני חוץ (RIAC), מכון חשיבה מרכזי המקורב לקרמלין. זהותו של הכותב, לצד הפלטפורמות המרכזיות בהן פורסם מעידים כי מדובר בפרשנות המשקפת כיצד גורמים מרכזיים בממשל הרוסי מפרשים את האירועים ואת השלכותיהם. טימופייב מחיל את הלוגיקה של הזירה האיראנית על זו הרוסית. לדבריו, הלקחים העיקריים עבור רוסיה מהמערכה נגד איראן מתמקדים בכך שסנקציות הן רק הקדמה לשימוש בכוח צבאי, וכי המערב מנהל אסטרטגיית התשה ארוכת טווח שאינה מסתיימת בויתורים או ב"הפוגות" זמניות. טימופייב מדגיש כי פשרות מצד המדינה המותקפת רק מזמינות לחץ נוסף, וכי בעידן הנוכחי הנהגת המדינה והפקידות הבכירה הפכו למטרות צבאיות ישירות. לשיטתו, על רוסיה להבין שחוסן פנימי הוא גורם מרכזי במניעת התערבות חיצונית, שכן שסעים חברתיים נתפסים במערב כנקודת תורפה המזמינה תקיפה. הוא מדגיש כי בעולם של עימותים בלתי נמנעים, רוסיה חייבת להסתמך על כוחה העצמי בלבד. בעוד ששותפים חלופיים מסייעים לעקוף סנקציות כלכליות, הם אינם מעניקים מטריה צבאית מול תקיפות ישירות.

לצד הדיון בלקחים האסטרטגיים עבור רוסיה עצמה, התפתח ברוסיה דיון רחב במשמעויות המערכתיות של המלחמה. [לפי אחד המומחים הבולטים](#) ברוסיה בתחום מדיניות החוץ ומקורב לנשיא פוטין, פיודור לוקיאנוב, המלחמה באיראן מהווה ביטוי מובהק לשחיקת הסדר הבינלאומי המוסדי ומעבר לעידן שבו כוח הזרוע הופך לכלי מרכזי ביחסים הבינלאומיים. לדבריו, המערכה ממחישה כי ארצות הברית וישראל פועלות ללא ניסיון ממשי להשיג לגיטימציה משפטית או בינלאומית, וכך מקבעות נורמה שלפיה עצם היכולת הצבאית משמשת הצדקה לפעולה. לוקיאנוב ממקם התפתחות זו בתהליך רחב יותר של פירוק הסדר האזורי במזרח התיכון שהחל עוד במלחמת המפרץ הראשונה ונמשך דרך הפלישה לעיראק, אירועי "האביב הערבי" והמלחמות בסוריה ובלוב. הוא מדגיש כי חיסול ההנהגה האיראנית מחזק את התפיסה שלפיה יכולת גרעינית היא הערובה האולטימטיבית לשרידות משטרית. לטענתו, גישת טראמפ, המעדיפה התמודדות ישירה עם מדינות על בסיס דו-צדדי על פני מסגרת מוסדות בינלאומיים, מחלישה את המערכת הבינלאומית ומעודדת הסתמכות על כוח צבאי.

גם [מאמרו של דמיטרי טרנין](#), מנהל המכון לכלכלה צבאית עולמית ואסטרטגיה (HSE) וחוקר בכיר ב-IMEMO, משקף את שינוי התפיסה במוסקבה בעקבות המלחמה. לדבריו, בהנהגת טראמפ עברה וושינגטון ממדיניות פסיבית יחסית למהלך התקפי בזירה הגיאופוליטית, שמטרתו יצירת כאוס גלובלי מנוהל שיסייע לשמר את עליונותה של ארצות הברית. לתפיסתו, מדיניות זו מציבה את ארצות הברית כריבה גיאופוליטית של רוסיה ומגבילה את ערכו של הדיאלוג עם טראמפ, הנתפס כשותף בלתי צפוי ובלתי אמין לאחר ההתפתחויות באיראן. בנוסף, בראייתו, המערכת הקודמת של בקרת הנשק האסטרטגי התפוררה והיציבות האסטרטגית העולמית נחלשה ולכן נדרשת רוסיה לפתח מודלים חדשים של הרתעה יחד עם סין, הודו ושחקנים נוספים. הוא מוסיף כי לנוכח אופיין ארוך הטווח של הסנקציות המוטלות על רוסיה, על מוסקבה להתמקד בפיתוח פנימי ובהעמקת קשרים עם שותפים לא-מערביים ובראשם סין, איראן וצפון קוריאה. בתוך כך מדגיש טרנין כי איראן היא שותפה אסטרטגית

חשובה לרוסיה, ותוצאות המלחמה הנוכחית ישפיעו הן על האזור שמדרום לגבולותיה והן על המזרח התיכון כולו.

משמעויות לישראל

מדיניות חוץ הרוסית מבוססת בעת הנוכחית על איזון אסטרטגי זהיר. בעוד מוסקבה מעניקה תמיכה דיפלומטית רחבה לאיראן ומגנה את פעולותיהן של ארצות הברית וישראל, היא מקפידה להימנע מצעדים שעלולים להוביל להסלמה בלתי הפיכה ביחסיה עם וושינגטון וירושלים. עמדה זו נוסחה בבירור על ידי דובר הקרמלין, דמיטרי פסקוב, [שהדגיש כי "המלחמה הזאת אינה המלחמה שלנו"](#), אמירה המבהירה כי למרות הסולידריות הדיפלומטית עם טהראן, מוסקבה אינה רואה את עצמה כצד פעיל במערכה. זהירות זו נובעת בראש ובראשונה מהתמקדותה של רוסיה במלחמה באוקראינה ומרצון לשמר ערוצי תקשורת פתוחים עם ממשל טראמפ, במיוחד בכל הקשור לניהול משא ומתן להפסקת המלחמה.

עם זאת, מוסקבה תמשיך לראות באיראן שותפה חשובה ואינה צפויה לפעול לקידום אינטרסים ביטחוניים ישראלים, למרות שתאורטית היא יכולה לשמש ערוץ תקשורת מול טהראן. במבט קדימה, אם תוכנית הגרעין האיראנית לא תסוכל במסגרת המערכה הצבאית הנוכחית, סביר שרוסיה תנסה להיות מעורבת בדיונים על הסדר עתידי סביב הסוגייה הגרעינית. התפתחות זו עשויה להקשות על ישראל, שכן מוסקבה אינה מחויבת לאינטרסים הישראליים.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט